

УДК 785.12.079.091(477)

DOI 10.32461/2226-3209.2.2025.339056

Цитування:

Сорокін П. О. Фестиваль національних духових оркестрів «Сурми України»: аспекти виконавської творчості. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2025. № 2. С. 502–506.

Сорокін Петро Олексійович,
аспірант Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка
<https://orcid.org/0009-0007-6532-913X>
sorokinpeter03@gmail.com

Sorokin P. (2025). Aspects of Performing Creativity of National Bridal Orchestra in the Context of "Trums of Ukraine" Festival. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 2, 502–506 [in Ukrainian].

ФЕСТИВАЛЬ НАЦІОНАЛЬНИХ ДУХОВИХ ОРКЕСТРІВ «СУРМИ УКРАЇНИ»: АСПЕКТИ ВИКОНАВСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ

Мета роботи – висвітлити аспекти виконавської творчості національних духових оркестрів у рамках всеукраїнського фестивалю «Сурми України». **Методологія роботи** включає комплексне використання підходів та методів, зокрема: теоретичний аналіз джерел – для осмислення особливостей творчості українських оркестрових колективів у контексті державного фестивального руху духової музики, а також діяльності фестивалю «Сурми України»; метод порівняння – для співставлення репертуарної політики та виконавської стилістики різних національних духовних оркестрів, які приймали участь у фестивалі з урахуванням їх художнього напряму та регіональних особливостей; системний підхід – для узагальнення та систематизації тенденцій розвитку оркестрового духового виконавства в Україні на прикладі фестивалю як платформи для збереження ролі та популяризації національних традицій духового мистецтва. **Наукова новизна** дослідження полягає у наступному: визначено роль фестивалю «Сурми України» у формуванні сучасного репертуару та виконавської практики духовних оркестрів; проаналізовано репертуар колективів, їх інтерпретаційні особливості, взаємодію класичних традицій і новітніх тенденцій у виконавстві; вперше акцентовано увагу на фестивалі «Сурми України» як на платформі для культурної дипломатії, що сприяє міжнародному обміну досвідом та популяризації духового оркестрового виконавства у міжнародних масштабах. **Висновки.** Фестиваль «Сурми України» є унікальним явищем у сфері українського оркестрового духового виконавства, що виконує важливу функцію: популяризацію та розвиток національних музичних традицій. Дослідження впливу фестивалю на творчість духових оркестрів дозволяє оцінити значущість цього заходу як платформи для обміну досвідом, вдосконалення виконавської майстерності та інтеграції українських колективів у міжнародний музичний простір.

Ключові слова: виконавська творчість, національні духові оркестри, фестиваль, «Сурми України», інтеграція, міжнародний музичний простір.

Sorokin Petro, Postgraduate Student, Sumy A.S. Makarenko State Pedagogical University

Aspects of Performing Creativity of National Bridal Orchestra in the Context of ‘Trums of Ukraine’ Festival

The purpose of the work is to highlight aspects of the performing creativity of national brass bands within the framework of the All-Ukrainian festival ‘Trumpets of Ukraine’. **The methodology** of the work includes the comprehensive use of approaches and methods, in particular: theoretical analysis of sources – to understand the features of the creativity of Ukrainian orchestral groups in the context of the state festival movement of brass music, as well as the processes of the ‘Trumpets of Ukraine’ festival; the comparison method – to compare the repertoire policy and performing style of various national brass bands that participated in the festival, taking into account their artistic direction and regional characteristics; a systematic approach – to generalise and systematise the trends in the development of orchestral brass performance in Ukraine using the example of the festival as a platform for preserving the role and popularisation of national traditions of brass art. **The scientific novelty** of the study is represented by several provisions: the role of the ‘Trumpets of Ukraine’ festival in the formation of the modern repertoire and performing practice of brass bands is determined; the repertoire of the participants, their interpretative features, the interaction of classical traditions and the latest trends in the performance of the groups is analysed; for the first time, attention is focused on the ‘Trumpets of Ukraine’ festival as a platform for cultural diplomacy, which promotes international exchange of experience and popularisation of brass band performance on an international scale. **Conclusions.** The ‘Trumpets of Ukraine’ festival is a unique phenomenon in the field of Ukrainian orchestral brass

performance, which performs an important function: popularisation and development of national musical traditions. The study of its impact on the creativity of brass bands allows us to assess the significance of this event as a platform for exchanging experience, improving performing skills and integrating Ukrainian groups into the international musical space.

Keywords: performing creativity, national brass bands, festival, 'Trumpets of Ukraine', integration, international musical space.

Актуальність теми дослідження. Оркестрове духове мистецтво України є невід'ємною складовою національної музичної культури, яка сформувалася під впливом різних історичних, етнічних та соціальних факторів. У цьому контексті фестиваль «Сурми України» відіграє важливу роль у збереженні та розвитку духових оркестрів, сприяє популяризації даного виду мистецтва у межах широкої аудиторії та виступає платформою для професійного зростання музикантів-духовиків. Дослідження аспектів творчості національних духових оркестрів, які беруть участь у цьому фестивалі, є *актуальним* із кількох причин. Першою із них є збереження та популяризація національного духового мистецтва зокрема і оркестрового. У сучасних умовах цифрової глобалізації та зростання популярності інших музичних жанрів виникає необхідність для підтримки та розвитку духового мистецтва. Отже, фестиваль «Сурми України» виконує необхідне завдання у даному процесі, об'єднуючи кращі державні оркестри (а в останні роки й іноземні духові колективи).

Фестиваль є не просто концертним майданчиком, а масовою подією, що стимулює професійне зростання музикантів, оскільки в його межах виступають як аматорські, так і професійні колективи. Даний захід сприяє підвищенню виконавського рівня, обміну методиками навчання та інтерпретаційними традиціями. Дослідження творчості національних духових оркестрів у контексті фестивалю дозволяє зрозуміти, яким саме чином він впливає на розвиток виконавської майстерності українських духових оркестрів.

Аналіз досліджень і публікацій. Широкий спектр питань національного оркестрового духового виконавства активно досліджувався значною кількістю вітчизняних науковців, музикантів-практиків та мистецтвознавців. Не оминули увагою автори й фестивальну та конкурсну творчість духових оркестрів в Україні. Серед таких публікацій зазначимо наступні: «Форми концертної діяльності духових оркестрів» Г. Григор'єва [3]; «Фестивальний рух України періоду її незалежності» О. Литовки [5]; «Головною вулицею з оркестром» О. Вертіль [2]; «Фестивалі духової музики Сумщини в аспекті

культурно-мистецьких традицій регіону» Ю. Пахомова [7]; «Концертні форми художньо-творчої діяльності військових духових оркестрів» О. Сіончук та Ю. Сіончука [8]. У низці статей, присвячених фестивалю «Сурми України» відмітимо також і такі: «Духові оркестри семи міст зіграють у Сумах» О. Боровик [1]; «Специфіка організації та режисури всеукраїнського фестивалю духової музики «Сурми України» В. Зверєва [4]; «Всеукраїнський фестиваль духової музики «Сурми України» А. Мошак [6]. Зважаючи на проблематику наявних досліджень у науково-мистецькому середовищі України, відмітимо, що представлена автором публікація має вагомое значення у вивченні особливостей організації та проведення відомого всеукраїнського фестивалю «Сурми України», а також визначенні його впливу на творчість національних духових оркестрів ХХІ століття.

Мета дослідження – висвітлити аспекти виконавської творчості національних духових оркестрів у рамках всеукраїнського фестивалю «Сурми України».

Виклад основного матеріалу. Сумська область традиційно славиться активною діяльністю як цивільних, так і військових духових оркестрів, що підтримують історичні виконавські традиції. У місцевих музичних школах, фаховому коледжі мистецтв і культури імені Д. С. Бортнянського, а також у низці інших навчальних закладів регіону виховується молоде покоління виконавців на духових інструментах. Проведення всеукраїнського фестивалю духового оркестрового виконавства «Сурми України», яке було ініційоване у 2000-му році Сумською міською радою та Міністерством оборони України, стало одним із дієвих засобів у розвитку виконавської творчості як місцевих та всеукраїнських духових оркестрів, так і закордонних колективів даного типу. Значну роль у цьому відіграв головний диригент Генштабу ЗСУ, генерал-майор (2002) та народний артист України (2004) Володимир Деркач. Від початку заснування фестиваль мав назву «Сурми Конституції», проте в 2009 році був перейменований на «Сурми України». У рамках дебютного проведення фестивалю виступили шість духових оркестрів Збройних Сил України із

різних міст, а наступного року їх кількість зросла до дев'яти. Через деякий час фестиваль отримав статус всеукраїнського, розширивши у 2005-му році свою географію. Із 2008-го року на фестивалі почали виступати не тільки державні, а й іноземні оркестри.

Досліджуючи особливості режисури фестивалю, В. Зверев підтверджував його статус як всеукраїнського та міжнародного: «У фестивалі беруть участь провідні як українські (м. Київ, м. Одеса, м. Харків, м. Шостка, м. Кропивницький та ін.), так і закордонні (Грузія, Польща, Турція, Хорватія та ін.) колективи» [4, 345]. Автор також відмітив креативність і творчість організаторів у процесі створення атмосфери заходу, звертаючи увагу на його видовищність і сильний колективний вплив як на учасників, так і на публіку. «Одним зі способів урізноманітнити виступи є колаборація духових оркестрів із танцювальними та іншими видами шоу-програм. Так, для створення динамічності та ще більшої яскравості шоу організатори запрошують на фестивалі духової музики колективи мажореток» [4, 345].

Характерні особливості проведення фестивалю «Сурми України» висвітлювала також А. Мошак: «Щороку музичний захід проходить 25 – 29 червня. Винятком стали 2014-2015 роки, адже тоді розпочалися революційні події, а в країні розпочалась війна. Загалом фестиваль проходить 5 днів:

- в перший день до міста заїжджають іноземні учасники;
- на наступний день, 26 червня, запланований не лише заїзд учасників, але й екскурсійні програми, прес-конференції чи прямий ефір. В програмі другого дня знаходиться також організаційна нарада;
- наступного дня, 27 червня, активно проходять репетиції і офіційне відкриття довгоочікуваного заходу;
- 28 червня, містяни та гості Сум насолоджуються виступами на концертних майданчиках міста, а також проведенням гала-концерту;
- 29 червня учасники від'їжджають» [6].

Наголошував на важливій ролі фестивалю у виконавстві національних духових оркестрів і Ю. Пахомов. Дослідник зауважив: «Однією з найбільш яскравих видовищних і змістовних форм діяльності є участь оркестрів у фестивалях. Саме тут їм може бути представлена можливість показати все, на що вони здатні. Якщо говорити про фестивалі духової музики, то форма їхнього проведення

дозволяє продемонструвати можливості оркестрів у повному обсязі. Це маршпаради, концертні виступи, дефіле, плац-концерти, ритуали й багато інших заходів» [7, 164].

У рамках заходу свою творчість презентувала значна кількість духових оркестрів України. Одним із постійних учасників фестивалю є Заслужений академічний зразково-показовий оркестр Збройних Сил України. Серед професійних здобутків колективу є участь у створенні нової редакції Гімну України, а також його дебютне виконання. Репертуар оркестру складають як класичні твори так і композиції сучасних напрямків, що вирізняються своєю вишуканістю, довершеністю, оригінальністю, а також неординарністю звучання. Свої виступи оркестр перетворює на захоплюючу виставу, яка привертає увагу глядачів.

Неодноразово демонстрував на фестивалі свою творчість Оркестр Західного територіального Центру військово-музичного мистецтва. До репертуару колективу зі Львова входять твори української та світової класики, сучасних композиторів, розважальні шоу-програми «дефіле», де органічно поєднані український музичний фольклор та стройові прийоми. Кожен виступ львів'ян на фестивалі зачаровує своєю неповторністю та національним колоритом [9].

Оркестр Південного територіального центру військово-музичного мистецтва (м. Одеса) виступає лауреатом багатьох міжнародних фестивалів, а також є постійним учасником військових ритуалів та парадів військ. Виступи на концертних естрадах України, міжнародних фестивалях військової музики в країнах Західної Європи принесли йому значну популярність. Нестандартні інтерпретації, виняткова злагоженість музикантів у межах колективу, талановиті солісти, яскраві і самобутні виконавські традиції дозволили колективу досягти мистецьких вершин та посісти чільне місце в сьогоденній військовій музичній культурі України [9].

Унікальне та різноманітне сусідство жанрових форм і стилів, у яких виступає Оркестр військово-музичного Центру Сухопутних військ Збройних Сил України (м. Чернігів) є результатом натхненної праці та досвіду музикантів. «У його репертуарі: академічні програми, сучасні музичні естрадні програми, розважальний «парковий» репертуар, фольклорні доробки в сучасній інтерпретації, джазові програми у виконанні BIG-BAND оркестру, дефіле та плац-

концерти» [9]. Колектив є дипломантом першого в історії незалежної України Всеукраїнського конкурсу камерних оркестрів «Прем'єр оркестр».

Оркестр Харківського військового університету у своєму репертуарі має твори світової, європейської, слов'янської та української класики, авангардного та джазового звучання. Музиканти увійшли до складу постійних учасників вже на другому фестивалі «Сурми Конституції» у 2001 році.

Оркестр Військового двічі орденів Червоного Прапора інституту ракетних військ і артилерії імені Б. Хмельницького м. Суми має найдовшу історію існування серед військових духових оркестрів Збройних Сил України. Колектив був створений в Сумській піхотній школі 1922-го року. Оркестр систематично приймав участь в усіх загальноміських заходах, а також став лауреатом перших фестивалів духової музики «Сурми Конституції». Останній виступ колективу відбувся на VIII фестивалі «Сурми Конституції» [9].

Військовий оркестр 27-го Сумського реактивного артилерійського полку (м. Суми) – молодий творчий колектив, з новими й добре знайомими обличчями, що є наступником попередньо згаданого оркестру. Оновлений склад успадкував від свого попередника кращі традиції вітчизняної школи оркестрового мистецтва. Без участі цього колективу в місті не відбувається жодна урочиста подія. А традиційні концерти духової музики за участі військових музикантів у Альтанці, яка стала мистецьким символом Сум, є своєрідною візитною карткою міста [9].

Народний духовий оркестр Сумського вищого училища мистецтв і культури ім. Д. Бортнянського (нині фаховий коледж мистецтв і культури, м. Суми) є впізнаваним серед сумчан усіх вікових категорій. Концертний репертуар музикантів включає твори різних авторів від класики до сучасності. Яскравим доповненням виступів оркестру на гала-концерті фестивалю є запальні українські танці у виконанні іншого творчого колективу училища – народного ансамблю народного танцю «Молодість». Відзначається, що «відкриттям для відвідувачів на одному з фестивалів став виступ турецького історичного колективу «Улудаг Мехтер Такімі» з м. Бурса, який демонструє музику, костюми та ритуали Османської доби» [7, 167].

Прекрасне і тендітне поєднують у своїй творчості виконавиці із Народного дівочого духового оркестру «Роксолана»

Кременчуцького педагогічного училища. Колектив не лише постійно приймає участь у фестивалі «Сурми України», а є незмінним учасником марш-парадів у місті Полтава та інших обласних культурно-мистецьких заходів. Музиканти підтримують тісні творчі стосунки з Народним оркестром ударних інструментів «Киянки». Майстерність українських жінок підкорила сумських поціновувачів живої музики та дівочої краси.

Серед учасників фестивалю можливо помітити значну кількість й інших вітчизняних колективів, серед яких є і дитячі. Наприклад, Зразковий дитячий духовий оркестр «Віртуози «Імпульсу» Будинку культури казенного підприємства «Імпульс» (м. Шостка, Сумська область). Його діяльність є невід'ємною частиною культурного життя Шостки. Колектив є неодноразовим учасником сумського фестивалю. Під час урочистого марш-параду духових оркестрів по вулиці Соборній хода юних музикантів викликає бурхливі оплески та радісні посмішки слухачів [9]. Участь дитячих та юнацьких духових оркестрів вважається одним з найважливіших аспектів фестивалю: «Завдяки цьому молоді музиканти переймають виконавські традиції та здобувають цінний досвід. Це сприяє їхньому професійному зростанню, а згодом – можливому поповненню складу провідних оркестрових колективів. З кожним роком кількість таких оркестрів на фестивалі неспинно зростає» [7, 167].

Творчість оркестрів у межах фестивалю насичена та різноманітна. Колективи демонструють жанрове розмаїття свого репертуару, а також його багатство. При цьому сумські духові оркестри за якістю виконавської майстерності та професійністю подачі музичного матеріалу не поступаються місцем київським, харківським, одеським чи львівським колективам.

Наукова новизна. Незважаючи на значний вплив оркестрової духової музики на формування українського мистецтва, дана тема до цього часу залишається менш дослідженою в академічному середовищі, порівняно із іншими галузями. Більшість наукових праць стосується загального розвитку оркестрового мистецтва або історії окремих колективів, тоді як питання впливу фестивалю «Сурми України», як всеукраїнського масштабного культурного явища на творчість вітчизняних духових оркестрів, практично не зацікавило мистецтвознавців. Розглянуті у цій статті аспекти виконавської діяльності духових оркестрів у контексті фестивалю «Сурми

України», покликано заповнити цю прогалину, що й становить наукову новизну даної розвідки.

Висновки. Аналіз творчості вітчизняних духових оркестрів у рамках фестивалю «Сурми України» показав, що даний захід не лише сприяє професійному зростанню музикантів, а й формує нові тенденції у розвитку духового мистецтва, створюючи баланс між класичною традицією та сучасними інтерпретаційними підходами. Важливим аспектом є участь дитячих та юнацьких оркестрів, що дає можливість молодим виконавцям переймати досвід, розширювати власні творчі горизонти та, в перспективі, поповнювати ряди професійних колективів. Таким чином, всеукраїнській фестивалю національних духових оркестрів «Сурми України» відкриває нові перспективи для розвитку українського оркестрового мистецтва, збереження вітчизняної культурної спадщини та розвитку міжнародної співпраці у сфері духового виконавства.

Література

1. Боровик О. Духові оркестри семи міст зіграють у Сумах. URL: <http://spec-kor.com.ua/sumy-is-unique/3118-dukhoivi-orkestry-semy-mist-zihraiut-u-sumakh.html> (дата звернення: 05.03.2025).
2. Вертіль О. Головною вулицею з оркестром. URL: <https://cutt.ly/5vDQINO> (дата звернення: 05.03.2025).
3. Григор'єв Г. Форми концертної діяльності духових оркестрів. *Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство*. 2015. № 1 (4). С. 173–178.
4. Зверев В. Специфіка організації та режисури всеукраїнського фестивалю духової музики «Сурми України». *Матеріали конференції МЦНД 27.01.2023. Хмельницький*. С. 344–346.
5. Литовка О. Фестивальний рух України періоду її незалежності. *Вісник КНУКІМ. Сер.: Соціальні комунікації*. 2013. С. 111–115.
6. Мошак А. Всеукраїнський фестиваль духової музики «Сурми України». URL: <https://sumski.com.ua/uk/eternal-589-vseukrayinskyj-festyval-duhovoyi-muzyky-surmy-ukrayiny> (дата звернення: 05.03.2025).
7. Пахомов Ю. М. Фестивалі духової музики Сумщини в аспекті культурно-мистецьких традицій регіону. *Культурологічна думка*. 2021. Т. 20 (2). С. 163–170.

8. Сіончук О., Сіончук Ю. Концертні форми художньо-творчої діяльності військових духових оркестрів. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя*. Рівне: Волинські обереги. 2019. С. 71–76.

9. Surmy of Ukraine Festival. URL: https://www.facebook.com/profile.php?id=100076336366560&locale=uk_UA (дата звернення: 10.03.2025).

References

1. Borovyk, O. (n.d.). Brass Bands of Seven Cities will Play in Sumy. Retrieved from <http://spec-kor.com.ua/sumy-is-unique/3118-dukhoivi-orkestry-semy-mist-zihraiut-u-sumakh.html> [in Ukrainian].
2. Vertil, O. (n.d.). Along the Main Street with an Orchestra. Retrieved from <https://cutt.ly/5vDQINO> [in Ukrainian].
3. Hrihoriev, H. (2015). Forms of Concert Activity of Brass Bands. *Mizhnarodnyi visnyk: Kulturolohiia. Filolohiia. Muzykoznavstvo*, 1 (4), 173–178 [in Ukrainian].
4. Zverev, V. (2023). Specifics of the Organisation and Direction of the All-Ukrainian Brass Music Festival 'Trumpets of Ukraine'. *Materialy konferentsii MTsND Khmelnytskyi*, 344–346 [in Ukrainian].
5. Litovka, O. (2013). Festival Movement of Ukraine during its Independence. *Visnyk KNUKIM. Sotsialni komunikatsii*, 111–115 [in Ukrainian].
6. Moshak, A. (n.d.). All-Ukrainian Brass Music Festival 'Trumpets of Ukraine'. Retrieved from <https://sumski.com.ua/uk/eternal-589-vseukrayinskyj-festyval-duhovoyi-muzyky-surmy-ukrayiny> [in Ukrainian].
7. Pakhomov, Yu. (2021). Wind Music Festivals of Sumy Region in the Aspect of Cultural and Artistic Traditions of the Region. *Kulturolohichna dumka*, 20 (2), 163–170 [in Ukrainian].
8. Sionchuk, O., & Sionchuk, Yu. (2019). Concert Forms of Artistic and Creative Activity of Military Brass Bands. *Istoriia stanovlennia ta perspektyvy rozvytku dukhovoї muzyky v konteksti natsionalnoi kultury Ukrainy ta zarubizhzhia*. Rivne, 71–76 [in Ukrainian].
9. Surmy of Ukraine Festival. (n.d.). Retrieved from https://www.facebook.com/profile.php?id=100076336366560&locale=uk_UA [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 08.05.2025
Отримано після доопрацювання 12.06.2025
Прийнято до друку 19.06.2025